

Aan het Ministerie van
Sociale Zaken en Werkgelegenheid
T.a.v. de heer W. Koolmees
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

datum 14 mei 2021 ons kenmerk RvB.59/21/CvdL/ck

Betreft: SVB signaleringsbrief fraudefenomenen 2021

Meneer de Minister,

1. Aanleiding

U heeft in 2019 voor het eerst aan de Sociale Verzekeringsbank (SVB) gevraagd om u jaarlijks middels een signaleringsbrief te informeren over signalen en fenomenen uit de verschillende fraudeonderzoeken met een uitsplitsing per wet. Op 14 mei 2019 heb ik voor het eerst aan uw verzoek voldaan waarbij ik u tevens uitleg heb gegeven over het proces waarmee de SVB van signalen tot onderzoekwaardige fenomenen komt. Ook heb ik een overzicht gegeven van de belangrijkste frauderisico's in de wetten en regelingen die de SVB uitvoert en de manier waarop de SVB dit aanpakt. Sinds mijn tweede signaleringsbrief van 12 mei 2020 heeft de SVB geen nieuwe frauderisico's ontdekt en ik benoem daarom hieronder, in mijn derde signaleringsbrief, alleen kort een update van de eerder gemelde risico's.

Mede op uw verzoek heb ik in 2019 objectief onderzoek laten doen naar de misbruikrisico's bij de wetten die de SVB uitvoert. Ik heb daarvoor bureau Stimulanz en de Audit Dienst (AD) van de SVB ingeschakeld. Volgens Stimulanz heeft de SVB alle misbruikrisico's in beeld en volgens de AD is de opzet van het proces van risicosignalering in de basis adequaat. De SVB loopt daarom weinig kans dat misbruikrisico's over het hoofd worden gezien. Er is een goede mix van traditionele middelen met ervaren medewerkers en nieuwe methoden met gespecialiseerde data-analisten.

Op basis van de SVB visie op handhaving werken we 'wendbaar en op maat'. We bedoelen hiermee dat wij als organisatie wendbaar zijn om voor de klant handhaving op maat te leveren. De SVB Afdeling Handhaving is daarom ook onderdeel van de Directie Dienstverlening en richt zich bij voorkeur op de preventie van fouten en fraude. De SVB maakt daarbij gebruik van inzichten uit gedragswetenschappelijke experimenten. Fouten worden gecorrigeerd en daarbij houdt de SVB rekening met de menselijke maat, met bijzondere situaties en met de mate van verwijtbaarheid. Bij fraude, rekening houdend met het handhavingsarrangement SZW/OM, doet de SVB aangifte.

De dienstverlening van de SVB steunt op gegevensuitwisseling met basisadministraties. De BRP levert diverse levensgebeurtenissen en zorgt daardoor voor beperking van de noodzaak van handhaving in Nederland.

De SVB is daardoor wel afhankelijk van de kwaliteit van de BRP en in het buitenland is de aansluiting op basisadministraties nog beperkt. Dat geldt ook voor andere registraties als bijvoorbeeld het Kadaster. Dit maakt het vaststellen van het recht en verificatie van rechtmatigheid in internationale situaties lastig.

Door vereenvoudiging van wetgeving verwacht de SVB dat verplichtingen begrijpelijker worden en meer aansluiten bij de belevingswereld van de burger en daardoor bij kan dragen aan het voorkomen van frauderisico's.

2. De invloed van de Coronamaatregelen op handhaving

Als gevolg van de Coronavirus maatregelen zijn door de SVB, behoudens een korte periode in september 2020, vanaf 11 maart 2020 geen huis- en bedrijfsbezoeken meer afgelegd. Sinds die tijd richt de SVB afdeling handhaving zich vooral op het uitvoeren van deskresearch. Het gevolg was dat een deel van de onderzoeken, waarbij een huis- of bedrijfsbezoek essentieel is, niet afgerond kon worden. Vanwege de oplopende voorraden is er daarom voor gekozen ook deze onderzoeken vooralsnog met telefonisch contact af te ronden. In het eerste kwartaal 2021 zijn inmiddels 1.370 onderzoeken op deze wijze afgerond en deze zijn in drie risico categorieën (hoog, midden, laag) ingedeeld. Van deze 1.370 telefonisch afgesloten onderzoeken zijn er 503 afgesloten met een herziening. Als huis- en bedrijfsbezoek weer mogelijk is, zal, op basis van de risico-indeling, integraal/steekproefsgewijs, opnieuw onderzoek plaatsvinden. De verhoging van rechtmatigheid risico is naar onze inschatting vooralsnog beperkt.

Het in kaart brengen/verrijken van (nieuwe) risicosignalen/handhavingsrisico's gaat onverminderd door, net als de zoektocht naar alternatieve onderzoeksmethoden.

3. Aantal signalen

Alle signalen die de SVB ontvangt worden in onderzoek genomen. Het komt sporadisch voor dat de SVB een anonieme tip ontvangt waarin te weinig informatie beschikbaar is om onderzoek te kunnen doen. Er zijn drie soorten signalen:

Zelf gegenereerde signalen

De signalen gegenereerd voor risicogerichte onderzoeken betreffen signalen die de SVB zelf door middel van data-analyse genereert. De risicogerichte onderzoeken worden gegenereerd op basis van ons risicoregister. Hierin staan alle bekende risico's. Zodra we een signaal hebben van een mogelijk nieuw risico dan onderzoeken we dat door middel van een indicatief onderzoek om aard en omvang vast te stellen. Hiermee onderzoekt de SVB fenomenen op projectmatige basis. In 2020 zijn er 2.085 zelf gegenereerde signalen onderzocht.

Interne signalen

De signalen uit interne bronnen betreffen vermoedens van fraude die de serviceteam medewerkers van de Directie Dienstverlening Sociale Verzekeringen vanuit de dagelijkse gevalbehandeling doorgeven aan de afdeling Handhaving. Dit zijn nagenoeg uitsluitend leefsituatie onderzoeken en onderzoeken naar vermogen in het buitenland. In 2020 zijn er 4.644 signalen afkomstig uit interne bronnen onderzocht.

Externe signalen

De externe signalen die de SVB ontvangt zijn voornamelijk tips van burgers met betrekking tot vermoedens van onrechtmatige situaties. Deze worden ontvangen via het digitale fraudemeldpunt op de SVB website of het speciale telefoonnummer voor het melden van een vermoeden van fraude. De SVB ontvangt ook signalen van ketenpartners. De SVB registreert een signaal als deze voldoende informatie bevat om het verder te kunnen onderzoeken. In 2020 zijn er 936 externe signalen onderzocht.

In 2019 zijn in totaal 12.189 signalen onderzocht en in 2020 waren dit er 7.665.

Het lagere aantal afgeronde onderzoeken in 2020 ten opzichte van 2019 heeft uiteraard te maken met de beperking van interventiemogelijkheden in 2020 door de corona maatregelen.

4. Resultaat van onderzoek naar aanleiding van de signalen

De wetten waarover de SVB rapporteert zijn de AOW, AKW, Anw en AIO. Daarnaast is de SVB verantwoordelijk voor de vaststelling van toepasselijke wetgeving (TPW). Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende constatering: leefvorm, inkomen, onderhoud, onderwijs, uitwonend, verhuizing, verzekering, levensbewijs, overig en zelfbenadeling.

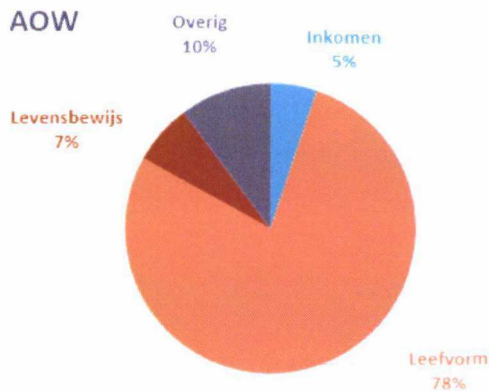
De constatering ‘overig’ is bij de AOW bijvoorbeeld ‘geen bewijsstukken recht/hoogte AOW’, bij de AKW ‘niet overleggen van juist bewijsmateriaal’, bij de Anw ‘geen bewijsstukken recht/hoogte Anw’ en bij de AIO ‘niet tijdig melden overschrijden maximale vakantieduur’.

De constatering ‘zelfbenadeling’ betreft de situatie dat iemand niet aan de inlichtingenplicht heeft voldaan maar feitelijk zichzelf heeft benadeeld.

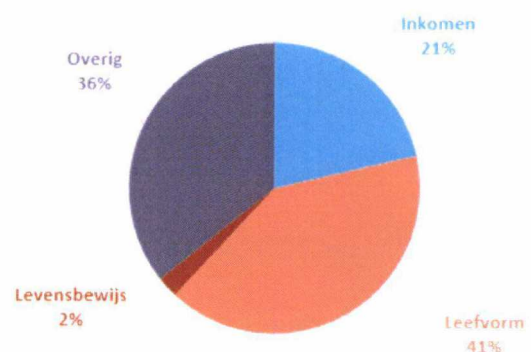
In het rapport “Verkenning leefvormen AOW” (verzonden aan de Tweede Kamer op 21 maart 2021) wordt geconstateerd dat het stelsel van leefvormen in de AOW complex is en veelal niet aansluit op de beleving in de samenleving. De SVB hoopt dat dit zal leiden tot verregaande vereenvoudigingen.

Hieronder staan vier figuren waarin de aard van de constatering wordt opgesplitst per wet.

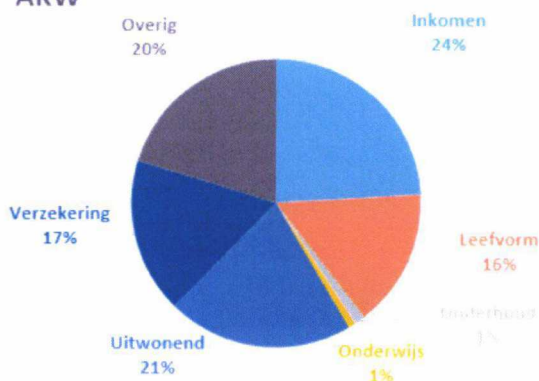
AOW

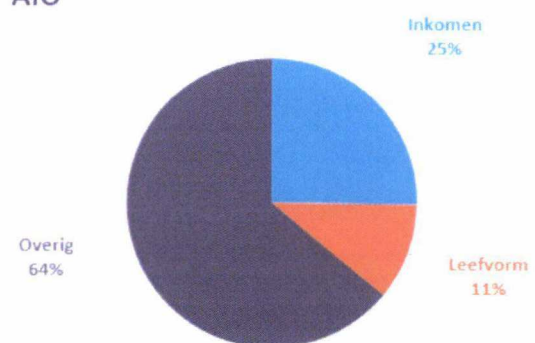
ANW

AKW

AIO

De handhavingsactiviteiten in 2020 resulteerden in 10.120 sancties (boeten, maatregelen, waarschuwingen) ten bedrage van € 1,1 miljoen, 3.632 terugvorderingen waarbij een sanctie is opgelegd ten bedrage van € 4,9 miljoen, 3.683 herzieningen met toekomstige besparingen ten bedrage van € 14,2 miljoen en 9 strafrechtelijke aangiften ten bedrage van € 0,3 miljoen.

5. Frauderisico's

In de SVB signaleringsbrief van 14 mei 2019 heb ik een overzicht gegeven van alle bekende frauderisico's en sinds de vorige signaleringsbrief heeft de SVB geen nieuwe frauderisico's ontdekt. Ik benoem daarom hieronder alleen kort een update van de eerder gemelde risico's.

5.1 Verblijf/vermogen in het buitenland van in Nederland wonende klanten

De SVB heeft in totaal ongeveer 50.000 AIO huishoudens. Het belangrijkste handhavingsrisico bij deze klanten is het niet (tijdig) melden van verblijf of vermogen in het buitenland. Van 2013 tot en met 2019 is een integrale controle hierop uitgevoerd en de SVB blijft controleren op het risico van ongemeld vermogen controleren bij frequent langdurig verblijf in het buitenland.

In 2020 heeft uw ministerie extra structurele middelen beschikbaar gesteld om de inzet op vermogensonderzoek te intensiveren. Vooralsnog is de SVB voornemens het aantal onderzoeken in het buitenland te laten toenemen van 200 in 2021 naar 425 in 2024. In het aanloopjaar 2021 zal het aantal af te ronden onderzoeken nog wel sterk afhankelijk zijn van de wereldwijde situatie met betrekking tot corona. Ook is vermogensonderzoek in het buitenland afhankelijk van de medewerking van autoriteiten in het buitenland en dus gevoelig zijn voor de kwaliteit van de bilaterale betrekkingen. Zo liggen de onderzoeken in Marokko al geruime tijd stil.

5.2. Internationale handhaving

De SVB heeft ongeveer 350.000 in het buitenland wonende klanten. In het buitenland beschikt de SVB niet over dezelfde controle mogelijkheden als in Nederland waardoor het moeilijker is om wijzigingen in het recht vast te stellen. Het SVB Controle Team Buitenland (CTB) en in een aantal landen de SVB Bureaus Sociale Zaken (BSZ), verbonden aan Nederlandse Ambassades, verrichten daarom controlehuisbezoeken bij SVB klanten in het buitenland. Deze worden verricht bij wijze van steekproef en in geval van vermoeden van onrechtmatigheid.

In 2019 is tijdens vergaderingen van de Administratieve Commissie (AC) van de EU gesproken over de onderzoeken van de SVB (en UWV) in EU-landen. Een aantal landen, waaronder België, Polen en Zwitserland, heeft stelling genomen tegen de huisbezoeken die op hun grondgebied worden verricht door de SVB. Met deze landen proberen SZW, SVB en UWV tot aanvullende afspraken te komen waardoor onderzoeken in de toekomst mogelijk blijven. Vooralsnog vinden er geen huisbezoeken plaats in genoemde landen om leefsituaties te verifiëren.

5.3. WW bij UWV en opbouw AOW en betaling AKW

Als een persoon ten onrechte een WW-uitkering ontvangt, bestaat het risico dat deze ook onterecht kinderbijslag (en mogelijk kindgebonden budget) ontvangt en ten onrechte AOW rechten opbouwt. Het UWV heeft een LSI project 'Aanpak WW-fraude door arbeidsmigranten en malafide tussenpersonen' gestart en in het kader daarvan wordt gezocht naar oplossing voor de benodigde gegevensuitwisseling van UWV naar SVB bij beëindiging van WW-uitkeringen met terugwerkende kracht met inachtneming van hetgeen mogelijk is binnen de AVG.

5.4. Onjuiste registratie BRP en gevolgen voor de BAV

Bij een onjuiste registratie van persoonsgegevens in de BRP door de gemeente komt een persoon onterecht in onze Basis Administratie Verzekerden (BAV). Dit kan leiden tot onterechte verzekering voor de volksverzekeringen en de daarvan afgeleide zorgverzekering.

De SVB doet daarom onderzoek naar onjuiste registraties in de BAV neemt voorts deel aan de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken om adresfraude te bestrijden.

5.5. Vaststelling toepasselijke wetgeving (TPW)

Handhaving op TPW is gericht op preventie en detectie van onterechte A1-verklaringen en gemiste of onjuiste belasting/premie inkomsten. De SVB onderzoekt schijnconstructies die bedrijven oprichten om de wetgeving van een land met lage premiedruk van toepassing te laten verklaren. In 2020 zijn er n.a.v. onze onderzoeken 112 Nederlandse A1-verklaringen ingetrokken of afgewezen en daarnaast zijn er nog 82 adviezen tot intrekking of afwijzing in behandeling. In 539 gevallen heeft het zusterorgaan, n.a.v. ons verzoek de buitenlandse A1-verklaring ingetrokken en daarnaast zijn er 1.539 verzoeken om intrekking van de buitenlandse A1-verklaring in behandeling. Dankzij de SVB handhaving op TPW kan de Belastingdienst € 1.827.922,- aan premies heffen.

Vooralsnog heeft de SVB een beperkte capaciteit om schijnconstructies te bestrijden terwijl de internationale problematiek ingewikkeld en tijdrovend is. Om de problematiek van TPW toe te lichten, geef ik tenslotte hieronder een voorbeeld van een TPW-zaak.

Er worden nergens premies afgedragen

De SVB kreeg van een werkgever steeds weer nieuwe aanvragen om A1-verklaringen t.b.v. werken van werknemers in België maar deze werkgever reageerde niet of nauwelijks om SVB informatieverzoeken waardoor de aanvragen doorgaans werden afgewezen. Onderzoek in samenwerking met onze Belgische collega's leerde dat de desbetreffende werknemers in België aan het werk gingen met de melding dat in Nederland A1-verklaring waren aangevraagd waardoor in België geen sociale premies werden betaald. Na afwijzing van de A1-verklaringen werd echter noch in België noch in Nederland sociale premies betaald. Bespreking van deze situatie met de werkgever heeft er inmiddels toe geleid dat de SVB de benodigde informatie ontvangt, A1-verklaringen worden afgegeven en de verschuldigde sociale premies in Nederland worden betaald.

5.6. AKW en kindgebonden budget inclusief ALO-kop

De SVB signaleert regelmatig dat een gezinsbijslag wordt uitgekeerd inclusief kindgebonden budget met Alleenstaande Ouder-kop terwijl er aanwijzingen zijn over het bestaan van een partner. Door het ontbreken van registraties met buitenlandse partner- en inkomensgegevens is het lastig voor het geautomatiseerde proces van de Belastingdienst Toeslagen om het recht op kindgebonden budget correct vast te stellen.

Daarbij zorgt de AWIR systematiek voor het voorlopig toekennen van het recht op basis van een ontbrekende partner en inkomen, en daarmee een te hoge uitkering. Het gevolg is veel herstelwerk en voor klanten is lang onduidelijk waar zij recht op hebben. Klanten die bewust misbruik maken kunnen relatief eenvoudig buiten beeld blijven. SZW, SVB en de Belastingdienst Toeslagen hebben ingezet op procesaanpassing zodat de vaststelling van buitenland gevallen structureel goed wordt ingericht maar tot heden is dit nog niet gelukt.

6. Aanpassing wet- en regelgeving

De SVB heeft geen nieuwe beleidsvoorstellen met betrekking tot fraudefenomenen.

Hoogachtend,
Sociale Verzekeringsbank

drs. C.H.L.M. van de Louw
Lid Raad van Bestuur